

Nekrologi

IN MEMORIAM JAN CHODERA (1915 - 1975)

W dniu 30 września 1975 r. zmarł nieoczekiwanie w Poznaniu w pełni sił twórczych prof. dr habil. Jan Chodera, wybitny germanista i zasłużony pedagog, wychowawca licznych rzesz młodzieży akademickiej¹.

Jan Chodera urodził się 15 października 1915 r. w Nowej Świętej (obecnie województwo koszalińskie) jako syn Franciszka i Marianny z domu Piszczyk. W latach 1923 - 1928 uczęszcza do niemieckiej szkoły powszechnej w Nowej Świętej, a następnie do niemieckiego gimnazjum w Złotowie. Świadectwo dojrzałości uzyskuje jednak, w otwartym w tym czasie, Polskim Gimnazjum Prywatnym w Bytomiu. Zapisuje się na Akademię Pedagogiczną w Bytomiu, gdzie jako student jest już wykładowcą (akcja referatowa) Polskiego Uniwersytetu Ludowego na Śląsku Opolskim, zorganizowanego przez Związek Polaków w Niemczech i Polskie Towarzystwo Szkolne w Niemczech. Aktywność Jana Chodery wywołuje reakcję pruskiego ministerstwa oświaty — otrzymuje zakaz kontynuowania studiów neofilologicznych.

Jan Chodera rozpoczyna pracę w Centrali Prasowej Związku Polaków w Niemczech w Berlinie. Po trzymiesięcznej służbie wojskowej zapisuje się w 1938 r. na studia weterynaryjne przy Uniwersytecie Berlińskim, uczestniczy w akcji referatowej członków Związku Akademików Polskich w Niemczech (w oddziałach Związku Polaków w Niemczech) oraz prowadzi kurs nauki języka polskiego dla dzieci polskich dzielnicy Berlin-Moabit. W latach 1938 - 1939 pełni funkcję kierownika ośrodka berlińskiego Związku Akademików Polaków w Niemczech. Po wybuchu II wojny światowej zostaje skreślony z listy studentów Uniwersytetu Berlińskiego i otrzymuje nakaz opuszczenia miejsca dotychczasowego zamieszkania.

Jesienią 1945 r. Jan Chodera zapisuje się na studia przy Uniwersytecie Poznańskim w zakresie filologii germańskiej. W r. 1948 uzyskuje dyplom magisterski. Na zlecenie władz, w latach 1951 - 1959 kieruje działalnością Koła Naukowego Studentów Filologii Germańskiej. W r. 1958 na podstawie pracy *Das Weltbild in den naturalistischen Dramen Gerhard Hauptmanns* (promotor: Roman Pollak) otrzymuje stopień kandydata nauk humanistycznych, a następnie, w r. 1963 za rozprawę habilitacyjną *Die deutsche Polenliteratur 1918 - 1939. Stoff- und Motivgeschichte* stopień docenta naukowego. W r. 1971 Jan Chodera zostaje mianowany profesorem nadzwyczajnym. Śmierć przysłała w momencie, gdy w toku były prace nad uzyczeniem poznańskiego germanisty.

Zycie profesora Jana Chodery było nadzwyczaj aktywne. W okresie przedwojennym z całą świadomością walczył o polskość. Po roku 1945 poświęcił się pracy społecznej i pedagogicznej, potrafił jednak znaleźć czas także na wytężoną pracę naukową.

¹ Por. m. in. Stefan Kaszyński, *Prof. dr habil. Jan Chodera 1915 - 1975*, „Nurt” nr 11/1975, s. 18.

Od r. 1950 Jan Chodera uczestniczył w pracach Ministerstwa nad planami i programem studiów. Był członkiem Zespołu Ekspertów Rady Głównej, a od 1973 członkiem Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Filologii Obcych. Pełnił także Jan Chodera cały szereg funkcji w administracji akademickiej: w latach 1956 - 1958 był kierownikiem (oraz organizatorem) pierwszego w Polsce Studium Eksternistycznego Filologii Germańskiej oraz (lata 1962 - 1966) Studium Zaocznego Filologii Germańskiej. W latach 1963 - 1965 pełnił funkcję kierownika Punktu Konsultacyjnego Filologii Germańskiej w Szczecinie. W latach 1964 - 1970 był kuratorem Koła Naukowego Studentów Filologii Germańskiej, w latach 1964 - 1969 kierownikiem Katedry Historii Literatury Niemieckiej, a od 1969 r. dyrektorem Instytutu Filologii Germańskiej oraz kierownikiem Zakładu Historii Literatury Niemieckiej. W latach 1968 - 1972 pełnił funkcje prodziekana, a w okresie 1972 - 1975 dziekana Wydziału Filologicznego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza.

Przez wiele lat opracowywał Jan Chodera programy dla studiów germanistycznych, powołany został także przez ministra na członka Ośrodka Metodycznego Studiów dla Pracujących w Poznaniu. Zorganizował również studia w zakresie filologii duńskiej, norweskiej i szwedzkiej, opracowując plan studiów dla tych kierunków.

Prof. dr habil. Jan Chodera był popularnym promotorem prac magisterskich (ok. 400) i doktorskich (5 przewodów zakończonych, 8 w trakcie realizacji). Uczestniczył w licznych przewodach doktorskich i habilitacyjnych.

Profesor Jan Chodera brał żywy udział w pracach redakcyjnych kilku czasopism. I tak, przez szereg lat (1964 - 1974) był sekretarzem, a następnie (1974 - 1975) członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma „Lingua Posnaniensis”, współwydawcą zachodnioniemieckiego periodyku specjalistycznego „Germanistik”, redaktorem naukowym „Studia Germanica Posnaniensia” oraz członkiem Komitetu Redakcyjnego „Studia Historica Slavo-Germanica”.

Jan Chodera wygłaszał liczne referaty na germanistycznych sesjach naukowych. Z dużej ich liczby wspomnieć należy Jego wystąpienie na I Konferencji Germanistów PRL i NRD w r. 1969 w Warszawie, gdzie przedstawił wykład reprezentatywny dla całokształtu swych badań. „Duże wrażenie na uczestnikach konferencji — pisał w sprawozdaniu Gerard Koziłek — wywarł referat doc. dr Jana Chodery pt. *Nurt nacjonalistyczny w niemieckiej literaturze o Polsce*. [...] Duża ilość przykładów nadała wywodom referenta charakter szczególnie sugestywny”².

Profesor Jan Chodera był członkiem (pełniąc niejednokrotnie wysokie funkcje) wielu organizacji, stowarzyszeń i komisji naukowych. I tak, wymienić należy Komitet Neofilologiczny PAN, Komisję Neofilologiczną Oddziału Poznańskiego PAN, Instytut Zachodni, Kuratorium Instytutu Zachodniego, Radę Naukową Instytutu Zachodniego, Radę Naukową Zakładu Badań nad Polonią Zagraniczną PAN, Wydział Filozoficzno-Filologiczny Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Polskie Towarzystwo Neofilologiczne, Komisję do spraw Germanistyki PRL i NRD.

W bardzo bogatym pokłosiu naukowym Profesora można wyróżnić kilka podstawowych kierunków badań. Pierwszy zakres zainteresowań dotyczył literatury naturalizmu. Z najważniejszych prac tej grupy można wymienić: *Polska i Polacy w twórczości Gerharta Hauptmanna*, *Das Welbild in den naturalistischen Dramen Gerhart Hauptmanns*, *Polska i Polacy w twórczości Maxa Halbege*. Grupę drugą stanowią opracowania wiążące się z zainteresowaniami Jana Chodery w dziedzinie

² Gerard Koziłek, *Konferencja germanistów PRL i NRD w Warszawie*. „Kwartalnik Neofilologiczny” nr 1/1970, s. 89.

leksykografii i leksykologii. Rezultatem tych zainteresowań są nowoczesne w układzie, opracowane na bazie najnowszych zdobyczy językoznawstwa, słowniki: niemiecko-polski (współautor: S. Kubica) oraz polsko-niemiecki (współautorzy: A. Bzdęga i S. Kubica). O poziomie wymienionych słowników świadczy m. in. fakt, że zostały one wydane także w RFN.

Profesor Jan Chodera zajmował się również historią germanistyki poznańskiej oraz myślą naukową współczesnej germanistyki polskiej. Liczne recenzje polskich prac germanistycznych drukował na łamach „Germanistik” oraz „Studia Germanica Posnaniensia”.

Trendem dominującym były badania Profesora nad niemiecko-polskimi stosunkami w literaturze niemieckiej, ze szczególnym uwzględnieniem piśmiennictwa okresu 1918 - 1939. W tej dziedzinie profesor Jan Chodera był jednoznacznie najwybitniejszym specjalistą w kraju. W licznych rozprawach poznański uczoney udowodnił ogromny wpływ literatury pięknej na kształtowanie nacjonalistycznej świadomości niemieckiego społeczeństwa, ukazał mitotwórczą rolę literatury okresu międzywojennego. Z całego szeregu prac o tej tematyce wymieńmy: *Die deutsche Polenliteratur 1918 - 1939*, *Literaturę niemiecką o Polsce*, *Polska mniejszość narodowa w literaturze niemieckiej z lat 1918 - 1939*, *Deutsche Mission im Osten und Germanisierung der polnischen Bevölkerung in der deutschen Literatur*, *Die ober-schlesischen Aufstände in der deutschen Literatur der zwanziger und dreißiger Jahre*, *Das Bild der Polen in der deutschen Literatur*, *Pokłosie powstania wielkopolskiego z lat 1918 - 1919 w literaturze niemieckiej*, *Der deutsche Ritterorden in der deutschen Literatur 1918 - 1939*, *Przygotowanie agresji na Polskę przez literaturę niemiecką* (w druku).

Był też profesor Jan Chodera redaktorem naukowym wielu skryptów dla studentów germanistyki: *Deutsche Novellen von der Romantik bis zum Expressionismus* (3 t.) oraz *Deutsche Novellen und Erzählungen der Gegenwart. Schriftsteller der DDR* (3 t.). Jako współredaktor *Małego słownika pisarzy niemieckich, austriackich i szwajcarskich* opracował szereg haseł i syntetyczny wstęp.

Profesor Jan Chodera był kilkakrotnym laureatem nagród Rektora Uniwersytetu im. A. Mickiewicza oraz ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki. Dwukrotnie został odznaczony Gryfem Pomorskim (1967, 1969), Medalem X-lecia PRL (1955), Złotym Krzyżem Zasługi (1971) oraz Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974).

Śmierć prof. dr habil. Jana Chodery jest niepowetowaną stratą dla nauki polskiej. Odszedł wielki społecznik, wybitny uczoney i prawdziwy przyjaciel całego swojego otoczenia.

Krzysztof A. Kuczyński

